

Mazurkiewicz, Stefan

Doroczne Zebranie Uroczyste : dnia 25 listopada 1935 r. : Sprawozdanie z czynności Tow. Nauk. Warsz. za czas od 1 lipca 1934 r. do 30 czerwca 1935 r., przedstawione przez Sekretarza Generalnego T-wa, Stefana Mazurkiewicza

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 28, 72-79

1935

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ności na polu nauki stopniowo gromadził i nabywał te niezbędne dla badań naukowych pomoce. Jest nim kierownik naszej Pracowni Mineralogicznej, jeden z pierwszych Rektorów odrodzonego Uniwersytetu Warszawskiego, znakomity uczony, prof. Stanisław Józef Thugutt. Czcigodnemu ofiarodawcy składam w imieniu Towarzystwa jaknajgorętsze podziękowanie.

Niech ten jaśniejszy moment będzie dla nas otuchą w chwili, gdy Towarzystwo nasze rozpoczyna 29-ty rok swej działalności.

2.

**Sprawozdanie z czynności Tow. Nauk. Warsz.
za czas od 1 lipca 1934 r. do 30 czerwca 1935 r.,
przedstawione przez Sekretarza Generalnego T-wa,
Stefana Mazurkiewicza.**

Dostojne Zgromadzenie!

Pierwsze słowa mojego sprawozdania poświęcam pamięci tych, którzy w ubiegłym roku odeszli od nas na zawsze. Zmarli następujący członkowie Towarzystwa:

Dnia 26.I.1935 r. — Kazimierz Karaffa-Korbutt, profesor Uniwersytetu Stefana Batorego, wybitny specjalista w zakresie higieny wojskowej, higieny zawodowej i statystyki sanitarnej;

dnia 5.III.1935 r. — Stanisław Tołłoczko, profesor Uniwersytetu Jana Kazimierza, chemik, którego liczne prace odznaczają się pomysłowością i precyzyjnością pomiarów;

dnia 14.III.1935 r. — Jan Michał Rozwadowski, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, członek i b. Prezes Polskiej Akademii Umiejętności, jeden z najznakomitszych przedstawicieli naszego językoznawstwa, obejmujący swą wielostronną działalnością zarówno podstawy językoznawstwa ogólnego, jak też różne zakresy języków indoeuropejskich;

dnia 3.IV.1935 r. — Wacław Sobieski, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, członek Polskiej Akademii Umiejętności, wybitny badacz dziejów XVI-go wieku;

dnia 4.V.1935 r. — Józef Mikułowski-Pomorski, profesor Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, wybitny teoretyk rolnictwa, a zarazem znakomity organizator naszego szkolnictwa

zwłaszcza wyższego szkolnictwa rolniczego, b. Minister Rolnictwa i b. Kierownik Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego;

dnia 7.VI.1935 r. — Henryk Czopowski, profesor Politechniki Warszawskiej, wybitny pracownik na polu mechaniki;

dnia 12.VI.1935 r. — Feliks Kucharzewski, członek założyciel Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, niestrudzony organizator życia naukowego Warszawy w ciężkim okresie zaboru, badacz historii nauk ścisłych i techniki w Polsce;

dnia 22.VI.1935 r. — Szymon Askenazy, b. profesor Uniwersytetu Jana Kazimierza i profesor honorowy Uniwersytetu Warszawskiego, członek Polskiej Akademii Umiejętności, jeden z najznakomitszych historyków polskich, świetny pisarz historyczny, którego liczne i powszechnie znane prace mają epokową doniosłość w rozwoju historjografji naszych dziejów nowożytnych;

dnia 25.VI.1935 r. — Adam Bolesław Danielewicz, sumienny i gruntowny badacz na polu statystyki i matematyki ubezpieczeniowej;

dnia 1.XI.1935 r. — Tytus Benni, b. profesor Uniwersytetu Warszawskiego, wybitny językoznawca, poświęcający się badaniom z zakresu fonetyki.

Cześć ich pamięci!

Przechodząc do szkicowego omówienia działalności Towarzystwa, rozpoczynam od spraw wydawniczych. Pewna poprawa sytuacji finansowej Towarzystwa, dopływ znacznych subsydjów na cele wydawnicze, przyznanych nam przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w wysokości 20.000 zł., przez Prezydum Rady Ministrów w wysokości 10.400 zł., wreszcie przez Fundusz Kultury Narodowej i Kasę im. Mianowskiego, umożliwił nam prowadzenie działalności wydawniczej w sposób bardziej intensywny, niż w roku ubiegłym. W okresie od listopada 1934 r. do chwili obecnej wydaliśmy:

„Sprawozdania z posiedzeń T. N. W.”: Wydział I—r. 1933 z. 7—9 oraz r. 1934 z. 1—6; Wydział II — r. 1934 w całości i r. 1935 z. 1—2; Wydział III — r. 1934 w całości i r. 1935 z. 1—3; Wydział IV — r. 1933 z. 7—9 i r. 1934 w całości.

Znacznego opóźnienia w ukazywaniu się „Sprawozdań”, niestety, nie udało się całkowicie wyrównać. Mam nadzieję, że nastąpi to w roku bieżącym.

Ponadto wydaliśmy:

na Wydziale II-gim: „Rozprawy Historyczne T. N. W.” tomy XIV i XV i zeszyt 1 tomu XVI-go, zawierające następujące prace: Kieniewicz — „Społeczeństwo polskie w powstaniu poznańskim 1848 r.”, Dembińskiej — „Polityczna walka o egzekucję dóbr królewskich w latach 1559—1564”, Żywczyńskiego — „Geneza i następstwa encykliki cum primum z 9.VI.1832 r.”, Małowista — „Handel zagraniczny Sztokholmu i polityka zewnętrzna Szwecji w latach 1471—1503”, Jabłońskiego — „Sąd kryminalny wojskowy w roku 1794”; Prace Wydziału II-go Nr. 23: „Łodyński „U kolebki polskiej polityki bibliotecznej 1774—1794”; „Prace Etnologiczne Instytutu Nauk Antropologicznych i Etnologicznych” Nr. 1 i 3. Nr. 1, wydany z zasiłku Funduszu Kultury Narodowej, zawiera IV-ty tom monumentalnego dzieła Michała Federowskiego „Lud Białoruski”. Tom ten obejmuje przysłowia; wyszedł w opracowaniu pp.: Stanisława Poniatowskiego i Czesława Pietkiewicza; Nr. 3 zawiera rozprawę Stanisława Dworakowskiego: „Zwyczaje rodzinne w pow. Wysokomazowieckim”;

na Wydziale III-cim: „Archiwum Mineralogiczne” t. X i XI;

na Wydziale IV-ym: „Archiwum Nauk Biologicznych” z. 1 tomu V, zawierający pracę Zygmunta Mockusa: „Badania osteometryczne nad kośćmi litewsko-żmudzkiemi”, oraz tom III-ci „Planta Polonica”, zawierający pracę p. Janiny Tyszkiewiczowej: „Badania nad występowaniem porostów nadrzewnych w lasach północno-wschodniej części wyżyny Kielecko-Sandomierskiej”; wreszcie Instytut im. Nenckiego wydał IX-ty i X-ty tom: „Acta Biologiae Experimentalis” oraz tom VIII-ty „Archiwum Hydrobiologii i Rybactwa”.

Szereg prac jest w przygotowaniu resp. w druku. W niedalekiej przyszłości zamierzamy uruchomić kilka nowych wydawnictw o charakterze ciągłym, a mianowicie: Sprawozdania Komisji Językowej, Archiwum Historji Sztuki, oraz czasopismo, poświęcone statystyce matematycznej.

Przechodząc do omawiania działalności Wydziałów, Komisji, Gabinetów i Pracowni Towarzystwa, muszę przede wszystkim z żalem stwierdzić, że wskutek braku środków materialnych, nasze biblioteki zarówno Centralna, jak specjalne, istniejące pod nazwą gabinetów, albo też przy Zakładach, są w stanie bardzo niepomysłnym. Powiększają się nawet dość znacznie, ale jedynie drogą wymiany i darów. Brak wszelkich środków na zakup nowych czasopism, nawet na kompletowanie seryjnych czasopism już posiadanych. Brak środków na oprawę książek, oraz na opłacanie sił pomocniczych bibliotekarskich, wobec czego powstają zaległości w katalogowaniu, i księgozbiory nie są udostępnione. Np. cenna biblioteka Gabinetu Matematycznego nie funkcjonowała w okresie sprawozdawczym. Podobnie brak środków na zapewnienie Pracowniom sił pomocniczych i odpowiedniego budżetu rzeczowego, co, oczywiście, odbija się niekorzystnie na wydajności pracy. To też budżet Towarzystwa na rok 1936/37 przewiduje pewne kwoty na złagodzenie tych braków, ale, niestety, nie mamy pewności, czy budżet ten będzie można zrealizować.

Wydział I (językoznawstwa i historii literatury) odbył w okresie sprawozdawczym 7 posiedzeń, na których przedstawiono 5 prac. Przy Wydziale czynna była Komisja Językowa pod przewodnictwem prof. Szobera. Odbyła ona 4 posiedzenia, na których rozpatrzono 8 prac.

Biblioteka Gabinetu Filologicznego, pozostającego pod kierownictwem prof. Gabrjela Korbuta, została przekazana, jako depozyt na lat 10, Bibliotece Narodowej. Rozpoczęły się prace nad skatalogowaniem biblioteki. Prof. Korbut przygotował do druku III-ci tom „Biblioteki Pisarzy Polskich drugiej połowy XVIII-go i pierwszej ćwierci XIX-go wieku”, zawierający pisma zebrane Tymona Zaborowskiego.

Wydział II-gi (nauk historycznych, społecznych i filozoficznych) odbył 9 posiedzeń, na których przedstawiono 10 prac. Czynne były przy Wydziale: Gabinet Nauk Historycznych, Komisja Historyczna, Muzeum Archeologiczne im. Erazma Majewskiego, wreszcie Instytut Nauk Antropologicznych i Etnologicznych. W Gabinetecie Nauk Historycznych, którego kierownikiem jest nadal prof. Marcelli Handelsman, kontynuowano prace

nad bibliografią historii polskiej nowożytnej (1815—1914); główny wysiłek skoncentrowano na jaknajszybsze przygotowanie do druku, pod kierunkiem p. Haliny Bachulskiej, pierwszego zeszytu bibliografji, który obejmie wiadomości wstępne i którego druk będzie można rozpocząć z początkiem roku przyszłego. Prace powyższe były prowadzone z zasiłku Ministerstwa W. R. i O. P. i Prezydjum Rady Ministrów.

Komisja Historyczna pod przewodnictwem p. Jozefa Siemieńskiego odbyła jedno posiedzenie, na którym zatwierdzono metodę wydawniczą akt procesu polsko-krzyżackiego 1414 r. Komisja prowadzi w dalszym ciągu opracowanie inwentarza historycznego Archiwum Koronnego, oraz monografji tego Archiwum.

Instytut Nauk Antropologicznych, istniejący przy Wydziale II-im, zmienił nazwę na Instytut Nauk Antropologicznych i Etnologicznych. Kierownikiem Instytutu jest prof. Stanisław Poniatowski. Jest to jedyny zakład, któremu Towarzystwo, w okresie sprawozdawczym, mogło w ramach budżetu ogólnego zapewnić bardzo skromny budżet rzeczowy i 3 asystentury. W Zakładzie Antropologii Instytutu pod kierownictwem p. Jana Mydlarskiego wykonano 6 prac, dalszych 6 jest w toku. W Zakładzie Etnologii pod kierownictwem p. Poniatowskiego wykonano 3 prace, dalsze są w przygotowaniu. Ponadto pp.: Poniatowski i Pietkiewicz zakończyli druk IV-go tomu wydawnictw „Lud Białoruski” Federowskiego, o czem wyżej była mowa. Przystąpiono do opracowania dalszych tomów: V-go i VI-go, zawierających „Pieśni białoruskie”. Sekcja posiedzeń naukowych Instytutu odbyła 3 posiedzenia, na których rozpatrzono 6 komunikatów. Istniejąca przy Instytucie Sekcja Orientalistyczna, pod przewodnictwem Ks. Wilhelma Michalskiego, odbyła 6 posiedzeń, na których rozpatrzono 6 prac.

Wydział III-ci (nauk matematyczno-fizycznych) odbył 8 posiedzeń, na których przedstawiono 33 prace. Przy Wydziale istniały: Gabinet Matematyczny, Pracownia Radjologiczna (fundacja im. ś. p. Dra Mirosława Kernbauma), Pracownia Mineralogiczna i Gabinet Aktynometryczny.

W Pracowni Radjologicznej pod kierownictwem p. Ludwika Wertensteina pracowało, prócz kierownika, 6 osób. Wykonano

i opublikowano 4 prace; w toku są dalsze 3, oraz przygotowawcze, zmierzające do uruchomienia w Pracowni nowych metod techniki badania zjawisk jądrowych. Pracownia ta, niestety, nie posiada żadnego asystenta.

W Pracowni Mineralogicznej pod kierunkiem p. Stanisława Józefa Thugutta pracowało, prócz kierownika, osób 3. Wykonano i opublikowano 5 prac. Pracownia dotkliwie cierpi na brak asystenta i odpowiedniego budżetu rzeczowego.

W Gabinetzie Aktynometrycznym, który pozostaje pod kierownictwem p. Władysława Gorczyńskiego, skompletowano i zainstalowano aparaturę ozonometryczną i rozpoczęto pomiary ilości azonu atmosferycznego. Ponadto dokonywane są stale pomiary dozymetryczne.

Wydział IV-ty (nauk biologicznych) odbył 6 posiedzeń, na których przedstawiono 25 prac. Przy Wydziale istnieje Instytut im. Nenckiego. Instytut ten zajmuje nieco odrębne stanowisko od innych Zakładów Towarzystwa. Jest to wielki kompleks, złożony z sześciu Zakładów, a mianowicie: Zakładu Fizjologii pod kierownictwem p. Kazimierza Białaszewicza, Biologii Ogólnej pod kierownictwem p. Romualda Minkiewicza, Stacji Hydrobiologicznej na Wigrach pod kierownictwem p. Alfreda Lityńskiego, Stacji Morskiej na Helu pod kierownictwem p. Mieczysława Boguckiego, Zakładu Biometryki pod kierownictwem p. Jerzego Neymana i Zakładu Neurobiologii pod kierownictwem p. Kazimierza Orzechowskiego; posiada wyodrębniony budżet, pokrywany bezpośrednio przede wszystkim przez subsydia Ministerstwa W. R. i O. P.) W okresie sprawozdawczym wykonano i opublikowano we wszystkich Zakładach Instytutu 27 prac. Stacja Wigierska podjęła przygotowania do prac badawczych nad wodami rzeczными i bagiennymi na Polesiu. W Zakładzie Neurobiologii przeprowadzono prace instalacyjne i przygotowawcze do prac w zakresie badań mózgu i neurochirurgji.

Zatwierdzenie nowego Statutu Towarzystwa pozwoli na uregulowanie stosunków między Instytutem i Towarzystwem, które dotąd nie były oparte na wyraźnych normach statutowych. Przyczyni się to do ściślejszego związanie Towarzystwa z Instytutem, który zarazem zachowa daleko idącą samodzielność w zakresie gospodarczym i budżetowym.

Wydział V-ty (nauk technicznych) odbył w połączeniu z Akademią Nauk Technicznych 10 posiedzeń, na których przedstawiono 16 prac.

Księgozbiór centralny powiększał się jedynie drogą wymiany, która i nadal prowadzona była bardzo intensywnie. Nawiązaliśmy kontakt z 17 instytucjami zagranicznymi, tak, że obecnie prowadzimy wymianę z 802 instytucjami, z tego 642 zagraniczne i 160 krajowych.

Komisja Bibliograficzna, przygotowująca do druku „Bibliografię Polską za okres 1901—1925”, przygotowała w okresie sprawozdawczym 5.224 kartki i 190 odsyłaczy. Ponadto wykonano szereg robót pomocniczych. Prace przygotowawcze tej Komisji dobiegają końca, i w roku 1936, w razie uzyskania odpowiednich funduszy, będzie można przystąpić do druku pierwszego tomu.

Odbudowa Pałacu Staszica w roku bieżącym posunęła się nieco naprzód, dzięki uzyskaniu subsydjum 20.000 zł. od Ministerstwa W. R. i O. P., oraz 10.000 zł. od Funduszu Pracy. Przeprowadzono niwelację i asfaltowanie obu podwórz, roboty posadzkarskie, malarskie i buazerje w sali posiedzeń, roboty posadzkarskie w korytarzach II-go piętra; założono nowe drzwi wejściowe. Jednakowoż dzieło odbudowy nie jest jeszcze zakończone. Zwłaszcza palącą staje się sprawa tynkowania murów od podwórza, oraz remont jednej z bocznych klatek schodowych, a także sprawa posadzki w westybulu. Prace nad odbudową w dalszym ciągu prowadzone były pod kierownictwem członka Towarzystwa, p. Marjana Lalewicza.

W okresie sprawozdawczym korzystaliśmy z subsydjów Ministerstwa W. R. i O. P., które poza normalną dotacją na cele ogólne, Instytut im. Nenckiego i Gabinet Nauk Historycznych, przyznało nam 40.000 zł. na pokrycie długów wydawniczych i odbudowę Pałacu Staszica. Od Prezydium Rady Ministrów uzyskaliśmy 20.000 zł. na wydawnictwa, Gabinet Nauk Historycznych i Komisję Bibliograficzną. Ponadto zasiłki na poszczególne wydawnictwa uzyskaliśmy: od Funduszu Kultury Narodowej, Kasy im. Mianowskiego, p. Józefa Kernbauma, Polskiej Akcyjnej Spółki Telefonicznej, Sejmiku powiatowego pow. Wysoko-mazowieckiego. Wreszcie na cele ogólne Towarzystwa złożone zostały liczne ofiary pieniężne przez szereg instytucji

i ofiarodawców prywatnych, przyczem większe ofiary złożyli: Komunalna Kasa Oszczędności m. Warszawy, Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych, Państwowy Bank Rolny, Bank Cukrownictwa w Poznaniu (Oddział w Warszawie), Bank Gospodarstwa Krajowego i członek naszego Towarzystwa p. Robert Bernhardt. P. Lucyna Kotarbińska ofiarowała piękny obraz Wyczółkowskiego, od szeregu osób i instytucyj otrzymaliśmy dary biblioteczne i numizmatyczne. Wszystkim ofiarodawcom składam w imieniu Towarzystwa serdeczne podziękowanie.

W stanie majątkowym Towarzystwa zmian istotnych nie było.

W roku sprawozdawczym Towarzystwo przyznało nagrodę im. ś. p. Mirosława Kernbauma za okres 1931—35. Nagroda jest przyznawana za najlepszą pracę z dziedziny fizyki, wykonaną i opublikowaną w Polsce. Wysokość nagrody wynosiła zł. 1.000. Nagroda została podzielona i przyznana w połowie p. Aleksandrowi Jabłońskiemu za pracę p. t.: „O wpływie oddziaływań międzycząsteczkowych na zjawiska absorbcji emisji światła”, opublikowaną, jako Nr 136 „Prac Zakładu Fizyki Doświadczalnej” Uniwersytetu Józefa Piłsudskiego, w r. 1934, a w połowie — p. Henrykowi Niewodniczańskiemu za pracę p. t.: „Poprzeczny efekt Zeemena linii wzbronionej Pbl λ 4618; dowód doświadczalny istnienia promieniowania dipolowego magnetycznego” (Acta Physica Pol. Nr. 3, 1934).

Na ogólnem Zebraniu administracyjnem Towarzystwa w dniu 23 listopada b. r. na członków naszego Towarzystwa wybrani zostali: do Wydziału I-go: na członków zwyczajnych miejscowych — Prof. Julian Krzyżanowski i Prof. Stanisław Wędkiewicz, na członka zwyczajnego zamiejscowego — Prof. Mikołaj van Wijk, na członka korespondenta — prof. Roman Smal-Stocki; do Wydziału II-go: na członków korespondentów — prof. Viktor Cadere, b. Minister Pełnomocny Rumunji w Polsce, i Dr. Janusz Woliński; do Wydziału III-go: na członka zwyczajnego zamiejscowego, — prof. J. D. Tamarkin, na członka zwyczajnego miejscowego — prof. Roman Kozłowski (członek korespondent T. N. W.), i wreszcie na członka korespondenta — Doc. Dr. Antoni Łaskiewicz.

Również na tem Zebraniu wybrani zostali: na Zastępcę Sekretarza Generalnego T. N. W. — prof. Adam Krokiewicz, a na członka Komisji Rewizyjnej—prof. Jan Łukasiewicz.